

El camí ramader Garraf – Penedès – Anoia

Dossier 01/2026

A

Camins ramaders : la columna vertebral transparent del Penedès

Aquest dossier proposa una mirada de passat, present i futur sobre la recuperació dels camins ramaders a l'Alt Penedès, l'Anoia i el Garraf rural, i la relaciona amb objectius concrets a curt, mig i llarg termini (1-3, 4-8 i 9-12 anys).

Els camins ramaders són una xarxa històrica de passos amplis que permeten el moviment estacional dels ramats entre zones d'hivern i d'estiu. Abans que les carreteres, ja articulaven el territori : unien pobles, viles, mercats, vinyes, masies i boscos. Unien persones.

A les nostres tres comarques, aquestes vies :

- Connectaven l'Anoia interior amb la plana vitivinícola del Penedès i amb la costa mediterrània, al Garraf.
- Facilitaven intercanvis comercials i socials entre micropobles, masos i viles.
- Mantenien franges obertes enmig de boscos i conreus, cuidant les tanques arbrades i evitant el tancament total del paisatge sota masses de forest.

Amb el temps, tant la mecanització agrària com la desaparició de part de la ramaderia extensiva i l'expansió d'infraestructures i de polígons han fet que molts trams en perdessin la traça, es fessin més estrets o quedessin invisibles enmig de finques, carreteres i urbanitzacions.

Recuperar-los avui no és un exercici de nostàlgia; ben al contrari, és la manera d'aprofitar una estructura territorial pública, antiga, ben traçada, per donar resposta a reptes molt actuals : crisi climàtica, cura de l'entorn natural i llurs recursos, despoblament rural, pèrdua d'oportunitats professionals qualificades, esvaïment d'oficis manuals i necessitat de noves activitats econòmiques ben arrelades al medi rural català.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 1 – IDEES CLAU

Clau	Contingut
Funció històrica	Xarxa de passos per a ramats que articulava econòmicament i socialment el territori.
Escala comarcal	Connecta Anoia, Alt Penedès i Garraf rural, d'interior a litoral.
Transformacions	Mecanització, infraestructures i urbanització han estrangulat molts trams.
Oportunitat	Reutilitzar una infraestructura antiga per afrontar reptes del segle XXI.

B

De la memòria a la competència : per què cal recuperar-los ara?

Recuperar els camins ramaders és una decisió **estratègica**, no només patrimonial. Ens permet :

- Enfortir la sobirania alimentària i energètica amb una ramaderia extensiva que aprofita els recursos locals, genera aliments i redueix el risc d'incendis.
- Construir una infraestructura verda que dona suport a diversos Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS): agricultura sostenible (ODS 2), treball digne (ODS 8), comunitats sostenibles (ODS 11), producció responsable (ODS 12), acció climàtica (ODS 13) i vida terrestre (ODS 15).
- Donar més valor als productes agraris i ramaders a través de segells de qualitat (DOP, IGP, marques col·lectives) que connecten origen, qualitat i territori.
- Inspirar-nos en experiències d'aliances d'excel·lència com CORPINNAT, que ha sabut construir una marca col·lectiva exigent al voltant dels escumosos del Penedès, lligant qualitat, viticultura ecològica i identitat del medi que li és propi.
- Reforçar la competència regional : l'existència de denominacions d'origen, indicacions geogràfiques protegides i marques de prestigi crea un entorn favorable per a nous productes i serveis vinculats als camins ramaders (carns, formatges, productes forestals, turisme, educació ambiental).

Aquesta visió situa els camins ramaders com una infraestructura clau que enllaça patrimoni i innovació, sector primari, secundari i serveis, i que dona un relat compartit a la vegueria del Penedès, esdevenint un molt bon referent a l'Europa meridional.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 2 – PER QUÈ ARA?

Clau	Contingut
Marc global	ODS com a guia per relligar territori, economia i clima.
Valor afegit	DOP, IGP i marques col·lectives per diferenciar productes i serveis.
Exemple	CORPINNAT com a model d'aliança territorial per a productes de qualitat.
Estratègia	Competència i producció basades en identitat, sostenibilitat i col·laboració.

C

Un territori en cruïlla : pobles, boscos, vinyes i indústria

L'Alt Penedès, l'Anoia i el Garraf rural comparteixen una situació de cruïlla.
En l'àmbit socioeconòmic :

- Alt Penedès : forta especialització en vinya, vi i escumosos, presència de logística i processos de reestructuració industrial.
- Anoia : tradició industrial (tèxtil, paperera, metal·lúrgica) amb taxes d'atur encara elevades, especialment a l'Alta Anoia més rural i als municipis de transició com Òdena.
- Garraf : litoral fortament turístic i interior *forestalitzat* amb menys diversificació productiva i risc alt d'incendis.

En l'àmbit demogràfic :

- Micropobles com Sant Martí de Tous, Santa Maria de Miralles, Vilobí del Penedès o Òdena concentren reptes : envelliment, sortida de joves qualificats, pèrdua de serveis i dependència de centres més grans.
- El repte és evitar que siguin només zones dormitori i consolidar-los com a nuclis amb activitat econòmica pròpia, serveis de cures i projectes empresarials.

En l'àmbit ambiental :

- Sequeres més freqüents i onades de calor prolongades.
- Boscos densos, joves i poc gestionats, amb risc d'incendis i plagues.
- Pèrdua de conreus, ramats i marges, desfavorint pol·linitzadors i fauna auxiliar.
- Sòls més pobres, amb menys matèria orgànica i capacitat de retenir aigua.

En aquest context, els camins ramaders poden esdevenir eix de connexió entre pobles, vinyes i boscos, eina de prevenció d'incendis i vector de nova activitat econòmica als micropobles.

OTACIONS

Taula resum pàgina 3 – **DIAGNÒSTIC ACTUAL**

Clau	Contingut
Economia	Dependència de pocs sectors i reestructuració industrial en marxa.
Demografia	Micropobles amb risc de pèrdua de població jove i de serveis.
Medi ambient	Sequera, boscos densos, pèrdua de biodiversitat i sòls més pobres.
Oportunitat	Fer dels camins ramaders un eix que lligui pobles, vinyes i boscos.

D

Oficis que tornen i oficis que neixen

La recuperació dels camins ramaders té sentit si va lligada a una combinació de professions, algunes d'antigues, moltes de noves.

Oficis que tornen, s'actualitzen i reforcen :

- a- Pastor/a i rabadà en ramaderia extensiva.
- b- Treballador/a forestal que combina aclarides, poda i silvopastura.
- c- Pagès/esa de policultiu i vinya adaptada al canvi climàtic.
- d- Artesans de llana, pell, fusta i pedra seca.

Oficis que neixen o es transformen :

- e- Tècnics/es de gestió de l'aigua, del sòl i del paisatge.
- f- Especialistes en energies renovables rurals i comunitats energètiques.
- g- Responsables d'obradors compartits i d'operadors logístics.
- h- Gestors/es de marca, màrqueting digital i comercialització de productes amb DOP, IGP i marques col·lectives.
- i- Guies i intèrprets d'enoturisme, del patrimoni històric, de natura i de camins.
- j- Dinamitzadors/es sòcio-comunitaris, professionals d'educació i de cultura.

Serveis de cures i qualitat de vida imprescindibles als micropobles :

- k- Infermeria i salut comunitària, cuidadors/es professionals, serveis a la gent gran.
- l- Educació i conciliació 0 - 3, suport a la conciliació, formació per infants i joves.
- m- Serveis de mobilitat a demanda, habitatge cooperatiu, menjadors comunitaris.

Aquesta combinació d'oficis dibuixarà un sistema interconnectat entre un sector primari viu, un fort sector secundari de transformació i un sòlid sector terciari de serveis, proporcionant estabilitat, relleu i futur als micropobles, amb els camins ramaders com a fil conductor.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 4 – PROFESSIONS I SECTORS

Clau

Oficis que tornen

Oficis nous

Serveis de cures

Cadena de valor

Contingut

Pastors, pagesia diversa, treballadors forestals, artesans.

Gestió del paisatge, energia, logística, turisme i màrqueting.

Salut, educació, serveis a la gent gran i a les famílies.

Primari, secundari i terciari connectats al llarg dels camins ramaders.

E

Full de ruta 1 - 3 anys : posar el camí en marxa

Objectius a curt termini (1 - 3 anys) per passar del diagnòstic a l'acció.
Governança compartida i mapa de camins :

- Crear una Taula de Camins Ramaders de la Vegueria del Penedès amb ajuntaments, consells, propietaris, cellers, cooperatives, ESS, ramaders i entitats ambientals.
- Actualitzar i validar sobre el terreny la cartografia, prioritzant trams que connecten Alt Penedès amb Anoia, Anoia amb Garraf i micropobles com Tous, Miralles, Vilobí o Òdena amb els eixos principals.

Projectes pilot visibles :

- Almenys un tram pilot per comarca amb recuperació física, ramat en pastura i implicació d'un celler o cooperativa en la difusió.
- Una transhumància anual o bianual oberta al públic com a acte de país comarcal.

Professions i formació ràpida :

- Mòduls breus en maneig de ramats, silvopastura i interpretació del paisatge.
- Enllaç amb FP agrària, forestal i turística i amb programes d'atur juvenil i requalificació.

Impuls Rural com a oficina tècnica europea :

- Posicionar Impuls Rural com a consultoria de referència que dona suport a projectes, presenta propostes directament a programes europeus i crea consorcis amb regions similars de la UE.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 5 – OBJECTIUS 1 - 3 ANYS

Àmbit

Governança

Territori

Professions

Projectes europeus

Fites principals

Constituir la Taula de Camins Ramaders i acordar un mapa de trams prioritaris.

Tres trams pilot operatius amb ramats en pastura i senyalització bàsica.

Primeres formacions breus i insercions laborals en ramaderia i gestió forestal.

Impuls Rural actua com a oficina tècnica que presenta els primers projectes a la UE.

Impuls Rural SCCL

®2026

F

Full de ruta 4 - 8 anys : fer xarxa i consolidar teixit productiu

A mig termini (4 - 8 anys), l'objectiu és arribar a disposar d'una xarxa consolidada.

Xarxa contínua de camins ramaders :

- Connectar els trams pilot fins formar almenys un gran eix continu Anoia–Alt Penedès–Garraf.
- Integrar aquest eix amb camins locals, GR, PR i rutes enoturístiques.
- Millorar progressivament senyalització, punts d'aigua, àrees de descans i punts d'interpretació.

Cadena de valor. Del prat al producte amb identitat :

- Posar en marxa obradors compartits i petites indústries locals de carn, lactis i productes forestals.
- Enllaçar aquests productes amb DOP, IGP i marques col·lectives.

Micropobles amb serveis i activitat :

- Convertir micropobles com Tous, Miralles, Vilobí o Òdena en nuclis complets amb habitatge, serveis de cures, espais de co-treball i equipaments culturals.

Formació i recerca aplicades :

- Itineraris de FP i universitaris vinculats a ramaderia extensiva, gestió forestal, biomassa, innovació agroalimentària i turisme responsable.
- Un “campus rural viu” basat en pràctiques sobre camins ramaders i projectes reals.

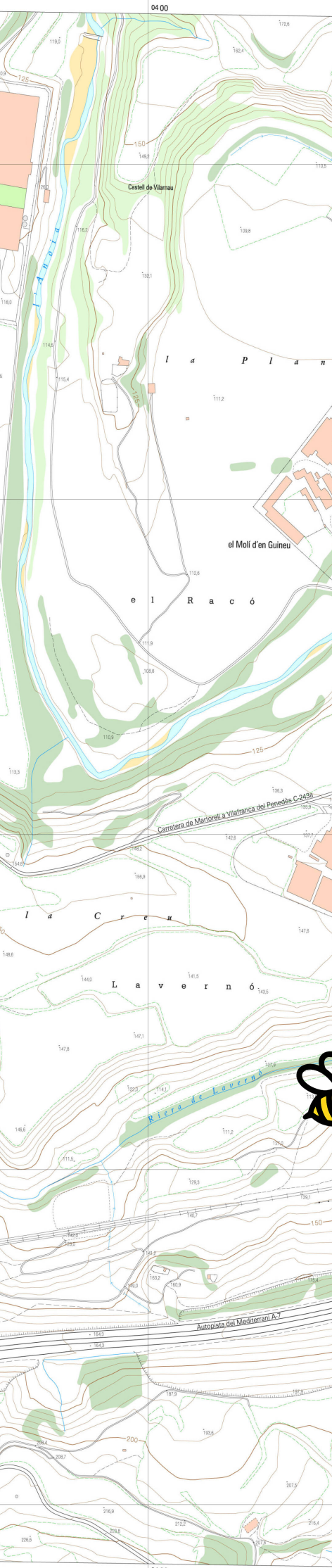
Impuls Rural a escala europea :

- Participació estable en projectes europeus amb regions de vinya i ramaderia extensiva per finançar infraestructures verdes, formació i innovació.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 6 – OBJECTIUS 4 - 8 ANYS

Àmbit	Fites principals
Xarxa territorial	Un gran eix de camins continu i connectat amb senders i rutes existents.
Economia	Obradors i petites indústries locals lligades a DOP/IGP i marques col·lectives.
Micropobles	Nuclis rurals amb serveis, habitatge i espais de treball que retenen població.
Coneixement	Itineraris formatius consolidats i projectes europeus en curs.

G

Full de ruta 9 - 12 anys : una regió referent de transhumància mediterrània

A llarg termini (9 - 12 anys), la visió és convertir l'Alt Penedès, l'Anoia i el Garraf rural en una regió referent a escala europea.

Paisatge resilient i biodiversitat :

- Boscos més madurs, oberts i gestionats amb silvopastura i aclarides.
- Menys risc d'incendis greus i més mosaic de conreus, pastures i boscos.
- Recuperació d'hàbitats per a pol·linitzadors i espècies protegides gràcies a marges florits, clarianes pasturades, prats i feixes recuperats.

Economia equilibrada i ocupació de qualitat :

- Sistema rural basat en un sector primari viu, un sector secundari de transformació distribuïda i un sector terciari diversificat.
- Més llocs de treball qualificats, especialment per a joves i dones, arrelats als micropobles.

Marca territorial i productes amb identitat forta :

- Una marca paraigua que agrupa experiències de turisme i enoturisme, productes amb DOP/IGP i programes educatius i culturals.
- Sinergies amb marques i associacions existents i altres DO/IGP que han demostrat la força de l'aliança territorial.

Connexió plena amb Europa :

- Xarxa estable de regions germanes que comparteixen projectes i coneixement.
- Cartera de projectes europeus que renova i amplia infraestructures verdes, serveis i oportunitats formatives.

ANOTACIONS

Taula resum pàgina 7 – OBJECTIUS 9 - 12 ANYS

Àmbit
Paisatge

Ocupació

Marca

Europa

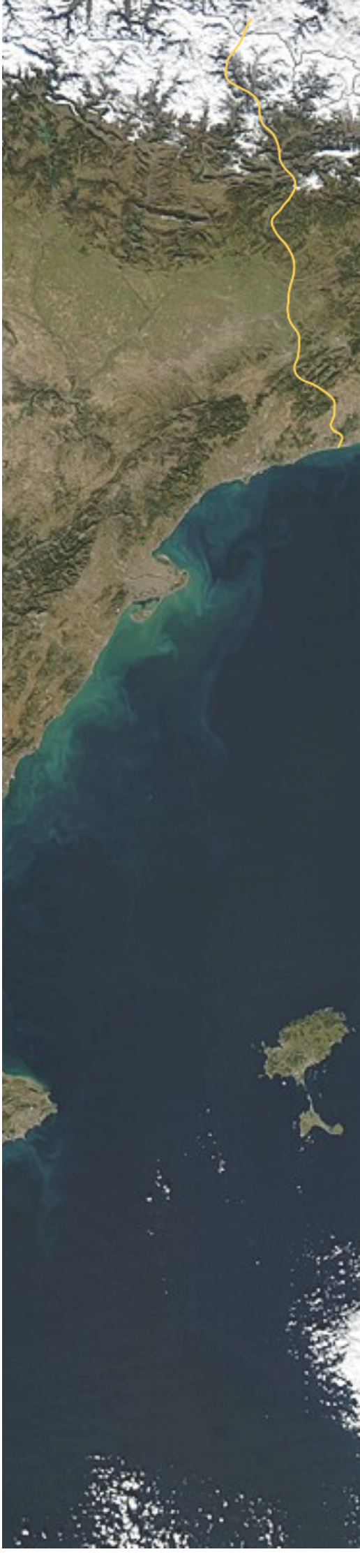
Fites principals

Boscos més madurs, mosaic agroforestal i menys risc d'incendi.

Més llocs de treball qualificats en els tres sectors i en serveis de cures.

Marca territorial forta que agrupa productes i experiències de qualitat.

Xarxa estable de regions aliades i projectes europeus recurrents.

H

Garantir que el camí romangui : durabilitat, sostenibilitat i governança

Perquè el projecte sigui durable i sostenible cal que el camí sigui ferm en quatre dimensions : econòmica, social, ambiental i institucional.

Econòmica :

- Diversificar les fonts d'ingressos : producció agrària i ramadera, transformació, serveis ambientals, turisme i educació.
- Integrar els camins en estratègies de competència regional basades en DOP, IGP i marques col·lectives, amb aliances sectorials inspirades en experiències d'èxit i qualitat com CORPINNAT.
- Garantir el retorn local del valor, prioritzant empreses arrelades i iniciatives d'economia social i solidària.

Social i demogràfica :

- Garantir èxit professional multinivell per als joves estudiants dels pobles rurals.
- Reforçar els serveis de cures, salut i educació.
- Fer dels micropobles espais d'acollida per a nous residents vinculats a la terra, al paisatge i als serveis.

Ambiental :

- Monitorar indicadors : km de camins recuperats, hectàrees amb silvopastura, evolució de biodiversitat i pol·linitzadors, incidència d'incendis greus.
- Ajustar pràctiques per demostrar el valor dels camins com a infraestructura climàtica.

Institucional i paper d'Impuls Rural :

- Definir una governança clara amb taula intercomarcal, espais de participació local i coordinació entre administracions, empreses i ESS.
- Mantenir un cicle estable de finançament combinant programes estatals, programes nacionals i programes europeus competitius.
- Mantenir Impuls Rural en tant que oficina tècnica i creativa de disseny de servei d'ús públic i de programa estratègic, consorciat amb regions europees similars i garantint la continuïtat del projecte a escala continental i mediterrània.

Taula resum pàgina 8 – SOSTENIBILITAT I DURABILITAT DEL CAMÍ

Dimensió	Claus de sostenibilitat i durabilitat
Econòmica	Diversificació d'ingressos, retorn local del valor i segells de qualitat.
Social	Sortides professionals, reforç de cures i micropobles acollidors.
Ambiental	Indicadors clars de gestió forestal, biodiversitat i risc d'incendis.
Institucional	Governança estable i Impuls Rural com a oficina tècnica europea de referència.

Impuls Rural SCCL
La Llacuna | Anoia | Catalunya
www.somimpulsrural.cat

Projecte cofinançat per

Imprès sobre paper ecològic el desembre de 2025
Padisgraf Impremta Digital
Vilanova i la Geltrú, Garraf

